

“ฟันดี มีระบบ ครบแบบฟินๆ win win ทั้งเครือข่าย”

กัญฉนิตา เวชพิณิจ
ศูนย์อนามัยที่ ๓ นครสวรรค์ กรมอนามัย

จากโครงการต่างๆที่สำนักทันตสาธารณสุขได้มีการดำเนินการภายใต้หลักการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และโครงการเด็กไทยทำได้ พบว่ามีโรงเรียนที่มีศักยภาพสูงสามารถดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ได้อย่างเข้มแข็งกว่า ๓๐๐ โรงเรียน ใน ๕๐ จังหวัด เกิดขึ้นเนื่องจากบุคลากรสาธารณสุข ครู และนักเรียนใน จังหวัดเหล่านี้ สามารถสร้างทีมและร่วมกันทำงานส่งเสริมสุขภาพในเด็กวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อ ขยายผลให้เกิดแนวทางการจัดกิจกรรมในโรงเรียนการเสริมพลังในการทำงานส่งเสริมสุขภาพ ของภาคี เครือข่ายต่างๆในการทำให้เด็กนักเรียนมีสุขภาพช่องปากที่ดีอย่างกว้างขวาง จึงมีแนวคิดให้มีการทำงานใน รูปแบบของเครือข่ายโรงเรียน โดยเน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระบบพี่เลี้ยงในการทำงาน โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดีสรรคบุรี มีสุขภาพ ฟันดี สุขภาพดี โรงเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดีสรรคบุรีเรียนที่ เป็นสมาชิกเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดีสรรคบุรีมีกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพและปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและ เครือข่ายโรงเรียนสามารถขยายผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดยเน้นกระบวนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระบบพี่เลี้ยงในการทำงาน ซึ่งได้ตั้งเป้าหมายร่วมกัน

กระบวนการสร้าง KM/Innovation

ปี 2548-2550 มีการประกวดโรงเรียนส่งเสริมทันตสุขภาพ ดำเนินงาน โดยการแบ่งหมวด การ ประกวดเป็น 3หมวด กล่าวคือ หมวด 1.การจัดกิจกรรมเรียนรู้เรื่องทันตสุขภาพที่สอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษา หมวด 2.การควบคุมการบริโภคอาหาร/ขนมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หมวด 3.การแปรงฟันหลัง อาหารกลางวัน ด้วยยาสีฟันที่ผสมฟลูออไรด์ทุกวัน ผลลัพธ์จากกิจกรรมดังกล่าว สามารถคัดเลือกโรงเรียน ดีเด่นด้านทันตสุขภาพ จำนวน 103 โรงเรียนทั่วประเทศ

ปี2552สำนักทันตสาธารณสุขมีความเห็นว่าควรมุ่งเน้นการพัฒนางานประสานกันเป็นระบบเครือข่าย ในอำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ผู้บริหารโรงเรียนอำเภอนี้ให้ความสำคัญและต้องการให้เครือข่ายในอำเภอมิ การดำเนินงานเครือข่ายเด็กไทยฟันดีให้เกิดประสิทธิภาพจึงเริ่มจากการต่อยอดพัฒนาจากโรงเรียนคู่หูส่งเสริม ทันตสุขภาพซึ่งมี จำนวน 2 โรงเรียน มาเป็นเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี (ลูกขุนสรรคบุรีฟันดี)การดำเนินงานที่ เป้าหมายเดียวกัน คือ เด็กนักเรียนจะต้องมีฟันดีทุกคนและจะต้องเป็นสมาชิกเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี 100 %

ปี 2557 จังหวัดชัยนาทได้ย้ายมาอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์อนามัยที่ 3 ลูกขุนสรรค 2 ผ่านเกณฑ์ ระดับดีเยี่ยม ในปี 2558 ลูกขุนสรรค 3 ฟันดี ผ่านเกณฑ์ระดับดี ในปี 2559 มีเครือข่าย ลูกขุนสรรค 4 ฟัน ดี ผ่านเกณฑ์ระดับดีเยี่ยม และเป็นไปตามเป้าหมายว่าภายในปี 2560 ลูกขุนสรรคฟันดี มี 35 โรงเรียน (5 โชน) ครบ 100%

การแบ่งเป็นโชนของเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี โดยรวมกลุ่มการแยกตำบลโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียง ระยะไม่ ไกล โดยเน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีระบบพี่เลี้ยงในการทำงาน และร่วมคิดว่าจะทำอย่างไร ให้เครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี ดำเนินงานตามเป้าหมายและสิ่งที่มีเหมือนกันในทุกโรงเรียนคือ **ร่วมสร้าง นโยบาย 10 ประการ** เกี่ยวกับการดำเนินงานเครือข่ายเด็กไทยฟันดีการทำเพื่อนร่วมเป็นเครือข่าย การร่วมมือ ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู เด็ก ชุมชนและร่วมมือกันทำงานเพื่อสุขภาพเด็ก จึงเป็นเหมือนเพิ่มพลังทวีคูณที่ ทำให้เกิดเกื้อหนุนกัน

ผลสำเร็จของ KM/Innovation ประเมินผล/คุณค่าของ KM/Innovation

การรวมกลุ่มของโรงเรียนมีการทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอจำนวนโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรีจังหวัดชัยนาท มีทั้งหมด 5 โชน คือลูกขุนสรรค์ 1 –ลูกขุนสรรค์ 5 รวมทั้งสิ้น 35 โรงเรียน ผลกิจกรรมโรงเรียนมีดังนี้

1.1 โครงการนวัตกรรมหรืองานวิจัยทันตสุขภาพ ผลการดำเนินงาน คือ นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของการป้องกันฟันผุ และการแปรงฟันนักเรียนมีสุขภาพฟันดีขึ้น ฟันดีไม่มีผุ (Cavity free) ปี 2559 ร้อยละ 87 ปี 2560 ร้อยละ 88 รวมทั้งปกครองชุมชนโรงเรียนในเครือข่าย ในอำเภอสรรคบุรี เข้ามาแลกเปลี่ยนศึกษาดูงานร่วมกันเพื่อนำไปปรับพัฒนามกับโรงเรียนของตนเอง

1.2 การจัดการกระบวนการเรียนรู้เรื่องทันตสุขภาพ ได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรบูรณาการการเรียนรู้ในกลุ่ม 8 สารการเรียนรู้และจัดทำแผนการเรียนรู้ทุกชั้นเรียน ผลการดำเนินงาน คือ นักเรียนมีความรู้และทักษะมีพฤติกรรมที่ดีต่อการดูแลทันตสุขภาพการแปรงฟันการป้องกันโรคฟันผุ โรคเหงือกอักเสบ มีการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน

1.3 การควบคุมคราบจุลินทรีย์โรงเรียนจัดกิจกรรมแปรงฟันตอนกลางวัน และย้อมสีฟันตามระยะเวลาที่กำหนด โดนมีแกนนำครูทันตแพทย์ เป็นคอยดูแลและกำกับและส่งเสริมให้นักเรียนแปรงฟันก่อนนอนที่บ้านด้วย ผลการดำเนินงาน คือ นักเรียน แปรงฟัน หลังอาหารกลางวันโรงเรียนครบทุกคน

1.4 การควบคุมการบริโภคอาหารว่างที่เสี่ยงต่อโรคฟันผุโดยจัดเมนูที่เน้นอาหารสุขภาพ ที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย โดยทำ (MOU) ร่วมกันในเครือข่ายในการไม่บริโภคอาหารที่เสี่ยงต่อฟันผุให้กับนักเรียนทุกคน

1.5 มีระบบการเฝ้าระวังทันตสุขภาพในโรงเรียน **ผลลัพธ์จากการดำเนินงาน**คือนักเรียนในเครือข่าย ร้อยละ 80 มีการแปรงฟันก่อนนอน เหงือกอักเสบลดลง ปี 2559 ร้อยละ 0.86 ปี 2560 ร้อยละ 0.54 และมีฟันดีไม่มีผุ (cavity free) เพิ่มขึ้น ปี 2559 ร้อยละ 87 ปี 2560 ร้อยละ 88 นักเรียน ชั้น ป 1- ป 6 ได้รับอาหารว่าง เป็นขนมอ่อนหวานและผลไม้ ร้อยละ 100 มีการเฝ้าระวังโรคฟันแท้ผุ และการส่งต่อในการรักษา สหกรณ์ ร้านค้าจำหน่ายขนมอ่อนหวาน ผลไม้ โดยงดจำหน่ายน้ำอัดลม ไอศกรีม ลูกอม ขนมกรุบกรอบ ร้อยละ 100 มีการบริหารงบประมาณ ทรัพยากรระหว่างภาคีเครือข่ายร่วมกัน

แนวทางการขยายผลหรือพัฒนาต่อยอด

การถอดบทเรียนการดำเนินงานโรงเรียนเด็กไทยฟันดี ส่วนใหญ่ถอดบทเรียนจากเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดีที่ประสบความสำเร็จเป็นส่วนใหญ่ หากมีการนำโรงเรียนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จของการทำเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดีแต่มีความสนใจจะดำเนินงาน มาเล่าแลกเปลี่ยนร่วมกัน อาจทำให้เกิดแนวทางการพัฒนาร่วมกันได้ และศูนย์อนามัย และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด(สสจ.)ควรมีสัมพันธภาพอันดีร่วมกันสามารถเป็นพี่เลี้ยงให้กับพื้นที่ทำงานได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ภาคีเครือข่ายภาคชุมชน เป็นแหล่งสนับสนุนงบประมาณ และองค์ความรู้ท้องถิ่น สามารถนำมาทำงานร่วมกันได้ และหากโรงเรียนที่เป็นเครือข่ายการทำงานร่วม อาจทำให้สามารถต่อยอดการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรได้ง่ายขึ้น สุขภาพเด็กดีขึ้น